

Вікові особливості дитини п'ятого року життя

П'ятий рік життя — період активного формування в дитини власне пізнавальної діяльності, зокрема її мотиваційного та операційного компонентів. Це час, коли розвивається активний інтерес дитини до предметів і явищ навколишнього світу, коли вона стає допитливою.

П'ятий рік життя у періоді дошкільного віку називають середнім дошкільним. Цей період розвитку дитини позначений суттєвими змінами в її характері, діяльності, перебігу психічних процесів, стосунках з оточенням тощо.

На п'ятому році життя сюжетно-рольова гра залишається провідним видом діяльності дитини і досягає більш високого рівня розвитку ніж на четвертому році життя. Під час гри дитина відтворює не лише світ дорослих, а й взаємини між ними. Вона вміє виокремлювати правило, а підпорядкування йому само собою набуває для неї нового смислу. З'являються домінуючі установки:

- престижні (егоїстичні);
- альтруїстичні;
- спрямовані на досягнення успіху.

Особливості розвитку пізнавальної сфери

На п'ятому році життя дитини відбувається поступовий перехід від поверхневого сприймання окремих розрізнених предметів і явищ до пізнання їх взаємозв'язків, взаємовідношень, від практичних спроб і помилок через постійне вдосконалення орієнтувальних дій сприймання до мисленнєвих дій. Особливістю пізнавальної активності дитини середнього дошкільного віку є постійна взаємодія практичних, пробних та інтелектуальних дій.

Представлений у наочно-дійовому плані досвід, якого набуває дитина в процесі розв'язання завдань, є живильним ґрунтом для переходу до наочно-образного, а потім і до словесно-логічного мислення. Такий перехід відбувається на основі вдосконалення зорово-рухової та орієнтувально-дослідницької діяльності дитини.

На п'ятому році життя сприймання стає осмисленим, цілеспрямованим, аналітичним процесом. Зорове сприймання стає одним з основних процесів безпосереднього пізнання предметів і явищ. Дитина навчається розрізняти основні кольори, оволодіває набором еталонів форм предметів. Удосконалюється уявлення дитини про співвідношення предметів за розмірами: шириною, висотою, довжиною. Дитина може «на око» встановлювати відношення між п'ятьма предметами за цими параметрами. Активно формується просторове сприймання. Воно узгоджується з практичними діями, що є фундаментом для формування різноманітних дій обстеження. Дії обстеження є операціональним компонентом перцептивної діяльності й найважливішим показником успіху дитини. Як і раніше, дитина найкраще сприймає та запам'ятовує ті об'єкти, з якими вона взаємодіє, особливо її цікавлять їх функціональні ознаки.

Розвиток мислення

Водночас для мислення дитини п'ятого року життя властива хаотичність. Дитина ще не спроможна поєднати окремі «здобутки» своїх роздумів у цілісний продукт. Але їй цілком доступне пізнання предметів та явищ у різних взаємозв'язках. Спеціальні експериментальні дослідження й провідний педагогічний досвід довели, що саме такі знання є універсальним засобом розвитку мисленнєвої діяльності дитини. Засвоєння системи знань потребує від дитини вміння активно використовувати наявний досвід для осмислення нової інформації.

Вирішальне значення у процесі розвитку мислення дитини відіграє майстерність дорослого в спонуканні дитини до вибіркової активізації наявних знань щоразу в новому аспекті відповідно до конкретної ситуації. Досвід такої діяльності в дитини п'ятого року життя поступово призводить до якісно нового підходу до аналізування предметів і явищ навколишнього світу. Дитина щоразу відкриває для себе нові аспекти вже знайомих об'єктів, проникає в їх нові зв'язки. Саме тут зароджується загальне творче ставлення дитини до дійсності, а пізнавальна діяльність набуває творчого характеру.

Розвиток процесів пам'яті

Особливо інтенсивно в дитини п'ятого року життя розвивається пам'ять. Вона посідає чільне місце в розширенні досвіду пізнання дитиною навколишнього світу та орієнтації в ньому.

У дитини з'являється потреба в довільному відтворенні, а згодом і довільному запам'ятовуванні. За допомогою дорослих вона починає оволодівати простим прийомом довільного запам'ятовування — повторенням. Збільшується обсяг того, що дитина здатна запам'ятати. Наприклад, коли дитина переказує казку, вона не лише відтворює основні події, а й вдається до подробиць, передає пряме й авторське мовлення. Для розвитку пам'яті дитини найважливішими є:

- мовленнєве спілкування;
- слухання літературних творів;
- сюжетно-рольова гра.

Розвиток уяви

На п'ятому році життя дитини активно розвивається її уява, що тісно пов'язана з перцептивними діями. Поступово дитина навчається відрізняти свої уявні образи від самих предметів, позначати їх словом, переносити їх функції на інші предмети. Стають помітнішими перші спроби керувати власними образами, змінювати їх відповідно до свого задуму.

Уява дитини розвивається в тісному взаємозв'язку з мовленням. Адже саме мовлення сприяє формуванню уявлень про предмет і дає змогу дитині уявити предмет, якого вона не сприймала. Обмежений розвиток мовленнєвої діяльності дитини однозначно гальмує і розвиток її уяви.

Під впливом мовленнєвого спілкування з дорослими у дитини з'являються перші образи довільної уяви: чи то під час малювання на запропоновану тему чи то під час колективної гри. Особливо яскраво проявляється й водночас розвивається уява в сюжетно-рольових іграх та в іграх-драматизаціях. Наприклад, коли дитина розповідає відомі твори, вона наділяє персонажів новими рисами, діями, робить перші спроби змінити авторський текст.